

DOM IN SVET A. C. SLAVINU

(5. julija 1868 — 5. julija 1938.)

A C. Slavin je bil v letnikih 1890, 1892 in 1895 poleg A. Hribarja, A. Medveda in M. Opeke glavni pesniški sotrudnik Lampetovega Doma in sveta. Prvič srečamo ta psevdonim pod pesmico »Na tuji zemlji« (l. 1890): Na tujem sem, veter se igra z mirto nad menoj, lepa je ta zemlja, ali jaz mislim le na-te, domovina, ki si žal vsemu svetu nepoznana.

Kdo je bil ta A. C. Slavin? Širši krog naročnikov Doma in sveta je iz te pesmice mogel razbrati, da vsekakor živi na tujem, najbrž v Italiji (mirta!), ker mu Goethejeva: »Kennst du das Land... Die Myrte still und hoch der Lorbeer steht« v ušesa zveni...

V ožjem krogu sošolcev in prijateljev pa smo vedeli, da je A. C. Slavin sam napolnil s svojimi pesnitvami, eseji in celo dramami (tragediji Herostrat, Germanik) več ko polovico alojzijeviških »Domačih vaj« kot osmošolec v šolskem letu 1887/88 ter da je jeseni tega leta po odlični maturi odšel za sedem dolgih let v slavni jezuitski kolegij Germanik in na univerzo Gregoriano v Rim. »Na tuji zemlji« je bila po dveh letih prva drobtina prej v dijaških »D. vajah« tako plodovitega pesnika A. C. Slavina. Ne, še nekaj! V istem letniku (1890) so izšle tudi tri deloma obširne »Rimske elegije« s podpisom —č—. Ali v l. 1891. popoln molk. Že so nekateri govorili: »Filozofija mu bo zamorila poezijo«. Spet drugi, seve iz drugih krogov: »Odtujil se bo narodu, kozmopolit bo postal!«

L. 1892 pa nas je A. C. Slavin iznenadil z dva in dvajsetimi soneti in enajstimi drugimi pesmimi! S tem samim dejstvom je odgovoril na prvi predsodek. Na drugi pa z dvaindvajsetim sonetom, čigar naslov je bil »Vražen šepet«: Kakor orel ne postane skržat, če se spusti na plen, in postrv ne sinica, če se iz vodé požene za mušico, tako jaz ne kaj drugega, kakor kar sem. »Iskat draguljev, biserov na tuje — zapustil reke in goré sem svoje; — da narod zatajim, šepet se čuje. — A prej v skržata spremeni se orel — v zelenih vejah prej postrv zapoje — ko čut za narod meni bo dogôrel.«

Iz šestega soneta onega cikla izvemo še tudi za to skrivnost, zakaj, od kod po enoletnem molku naenkrat spet — pesem. Tisto jesen (1891) je bil namreč M. Opeka dospel v Rim in takoj v januarski številki Doma in sveta 1892 začel objavljati svoje mogočne elegije »Na tuji zemlji« (I—IX). To je vžgalo A. C. Slavina za — sonete. Sam šaljivo dolži Opeko (»Prijatelju«, M. O.-i, son. 6): »Kaj pravim ti, prijatelj neprijazni — sem-li zato se pogovarjal s tabo — da spet z netilno poezije vabo — užgal srcé si v uri mi nepazni?«

Kaj je mlademu Slavinu vžigalo srce? Troje: nesrečna usoda ožje domovine, ki jo vedno tare krivica (»Zlata ribka«, son. 21) in ki ji umirajo mladi umetniki (»Umetnikoma Janezu in Juriju Šubicu«,

DS, 1893, son. I—IV), in širše, vseslovanske, ki jo uničuje medsebojna »mržnja ter razpra, zmeta« (DS, 1893, »V kapelici sv. C. in M.«), zato pa on tem bolj ljubi to bedno slovansko ljudstvo, saj je — Slavin — »a ker Slavin sem, zemljo ljubim bedno«. (Son. 1.) Ta motiv je pesnik pač s seboj prinesel iz dijaških let. — Kmalu pa začne razmišljati o zapeljivosti sveta (»Ribička«, DS, 1892), sploh, kaj je »Svét« (ib.), kaj človek (»Mikrokozmos«, son. 10)... V Rimu ga zgrabi še tretji motiv: nehvaležnost Rima do najboljše matere — Cerkve. (Rimske elegije.)

A. C. Slavin se je z velikim pridom učil pri mojstru — Levstiku: sonet ima skoraj vedno v prvi polovici sliko, zelo srečno posnema — kakor Levstik — narodno pesem (»Ribička«, »Peča«), bogat je njegov jezik redkih besedi, prav kakor Levstikov, n. pr. razpra, zmeta (m. zmeda), ni mi lazno (t. j. nimam časa), otrava, planje srca (od plati, póljem!), dimica, umetnost nebeska (m. nebeška), brezno zije (m. zijà), kdor v srce pógled dvíže (m. dvigne) itd.; od Levstika ima tudi tisto realistično, podrobno opisovanje prirodnih pojavov, n. pr. v I. elegiji (DS, 1890, str. 51) vzbujanje pomladi v rimski Kampanji:

... preraja duhteče se popje, z vej brstečih citron sladek usiplje se vonj, meglè se vlažne podé, jasni se sanjavo obnebje, pesem pastirjev kipi, vračajo (pastirji) v vedre goré se, zvonec se tožno glasi, tiho ubrana sviral.

Od vseh strani so se mu ponujale izvirne pesniške slike, narodno pesem je tako lepo umel, pesniški jezik (figure!) je imel v oblasti, lahko bi bil postal velik pesnik, pa — je šel drugo pot, pot znanstva, modroslovja. V prelepem sonetu na sošolca in pesnika A. Medveda, pravi, omenjajoč klopice na alojzijeviškem vrtu, kjer sta za rana tolikokrat skupaj brala srbske narodne pesmi: »Narázen naji vodita zdaj póti: gordijski vózel jaz rešujem z moti — vesela tebi vre iz prsi p e s e m.«

Sem ter tja ga je v tistih prvih letih bivanja v Rimu — pač zaradi bolehnosti — obšla misel, da domovine ne bo več videl, n. pr. »Na rázpótju« ogovarja Soro, tekočo mimo Poljan: »Vračajo v té dole znane — hladne tvoje so vodé — če pa jaz v lepé poljane — vrnem zopet se, kdo ve?«

Hvala Bogu, vrnil se je, videl je še svoje Poljane, in še več, zdrav dočakal sedemdesetletnico.

V zgodnjem jutru 3. julija bo, dragi naš A. C. Slavin, Tvoja tiha soba v Alojzijevišču, polna gratulantinj: najprej bodo neslišno, nevidno priplule Resnica, Dobrota, Lepota, se Ti tiho zahvalile in spet neslišne, nevidne odplule; nato bodo že bolj glasné vstopile Dogmatika z Apologetiko, Filozofija (na glas bo hotela povedati, da v tem času kar siplješ filozofske knjige v zbirki »Naša pot«) z Estetiko. Sociologija in nazadnje — skoraj boječe — Poezija, da Ti z vso obzirnostjo osveži spomin nase in na Dom in svet in Ti v uho zašepeče: Hvala Ti za vse, Bog Te ohrani še dalje, naš slavni slavljeneč A. C. Slavin — Aleš Ušeničnik!